

Lovro Kuhar – Prežihov Voranc, Doberdob, berilo, str. 28 (2 šolski uri + domača naloga)

Dejavnosti pred branjem odlomka

- oglej si oddajo Infodrom: 1. svetovna vojna (povezava: <https://www.youtube.com/watch?v=7962PFxv3vU>)
- lahko si ogledaš tudi posnetek Slovenci in prva svetovna vojna: <https://www.youtube.com/watch?v=G8DsuOOZoCY>
- preberi spodnje besedilo:

Doberdob (italijansko *Doberdò*) je naselje na zahodnem robu Krasa v Italiji.

Doberdob je slovensko naselje v Italiji in leži približno 5 kilometrov severno od Tržiča (Monfalcone) ter je največje slovensko naselje na Doberdobski planoti. V bližnji kraški globeli leži Doberdobsko jezero. Na griču *Gradišče* (158 m) so ostanki naselbin iz rimske dobe.

Doberdob je bil med 1. svetovno vojno prizorišče krvavih bojev. Naselje je bilo skoraj v celoti porušeno, saj je prek Doberdobske planote potekala Avstro-Ogrska obrambna linija Soške fronte.

Dogodkom tistega časa je pisatelj Prežihov Voranc postavi spomenik v avtobiografskem romanu Doberdob.

V bližini Doberdoba sta še dva kraja, ki spominjata na 1. svetovno vojno: Vrh sv. Mihaela, muzej na prostem, Sredipolje, italijanska kostnica.

Naselje je dalo znano besedno zvezo »Doberdob, slovenskih fantov grob.«^[2]

(več na: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Doberdob>)

- **preberi del članka iz leta 2014 z naslovom: 'Slovenskih fantov grob' končno dobil tudi slovensko obeležje**

Slovenski predsednik Pahor in njegov italijanski kolega Mattarella sta v Doberdodu skupaj odkrila spomenik, ki so ga postavili slovenskim vojakom ob letošnji 100. obletnici začetka krvave morije na goriškem Krasu med prvo svetovno vojno. Pahor je v nagovoru opozoril, da je to opomnik temu, da vojne ne rešujejo problemov.

Pahor je v govoru zbranim dejal, da vojne ne rešujejo problemov, pač pa ustvarjajo nove. "Vse vojne ustvarjajo nove probleme, zlasti velike, svetovne vojne. Vojna je v osnovi krivična. Praviloma jo spočenjajo nesposobni ali lahkomišelní voditelji, v njih pa grozeče trpijo nič krivi vojaki in nedolžni ljudje," opozarja Pahor in dodaja, da je prva svetovna vojna "najboljši primer tega tragičnega dejstva". "Ni bila nujna, ni bila neizbežna. Svetu in človeštvu ni bilo usojeno, da ga vojna vrže z moralnih tečajev. Tako so se odločili politični in vojaški voditelji. Napačno so bili prepričani, da bodo z vojno rešili probleme in da bo trajala kratek čas. Nič od tega ni bilo res," je opozoril Pahor.

"S postavitvijo tega spomenika opozarjamo sedanje in prihodnje rodove na nesmiselnost človeške tragedije pred stotimi leti. To je spomenik padlim vojakom slovenskih mater. O njih poje žalostna himna Slovencev Oj, Dobredob. Vendar je, v metaforičnem smislu, spomenik vsem mladim padlim vojakom, ne glede na narodnost. Je opomnik vsem, ki želijo sprejemati zgodovinske nauke," je v govoru poudaril Pahor in dodal, "da smo se Evropejci iz prve in druge svetovne vojne vendarle naučili osnovnega nauka. Probleme je potrebno reševati po mirni poti. Naše celotno življenje pa bo lepše in lažje, če bomo poleg tega sodelovali in gradili skupen svet miru in blaginje."

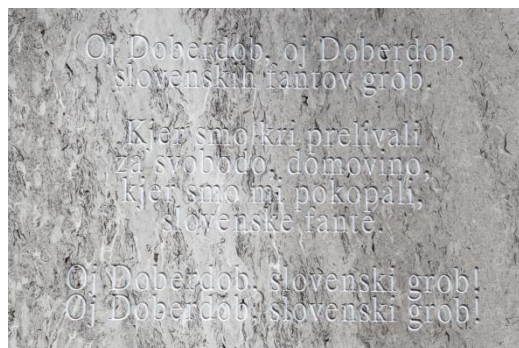
Pahor je Mattarellu dejal, da je zelo vesel, da sta se dogovorila za skupno navzočnost ob tej spominski svečanosti. Prav tako je vse pozval, naj to sprejmejo kot skupno sporočilo slovensko-italijanskega prijateljstva in spodbude evropski enotnosti.

Idejno zasnovo spomenika, ki naj bi glede na napovedi stal okoli 30.000 evrov, je pripravil slovenski arhitekt Jože Cej, oblikovali pa so ga v podjetju Kamen Kras v Opatjem selu.

Pobudnika za postavitvev spomenika sta bila Kulturni dom Gorica in italijanska občina Doberdob. Čeprav je kraj preko ponarodele pesmi znan kot 'slovenskih fantov grob', pa v njem doslej ni bilo nobenega spominskega obeležja, ki bi opozarjalo na velike žrtve Slovencev na tem območju. Svoje spomenike so postavili Italijani, Hrvati, Madžari in Poljaki, šele zdaj pa tudi Slovenci. Doberdob je bil med prvo svetovno vojno prizorišče krvavih bojev. Naselje je bilo skoraj v celoti porušeno, saj je prek Doberdobske planote potekala avstro-ogrška obrambna linija soške fronte.

(več na: <https://www.24ur.com/novice/slovenija/slovenskih-fantov-grob-koncno-dobil-tudi-slovensko-obelezje.html>)

- **preberi še, kaj so o tem dogodku napisali v Slovenskih novicah**

DOBERDOB – »Do zdaj spomenika padlim slovenskim vojakom v prvi svetovni vojni ni bilo in s tem to popravljamo,« razloži **Igor Komel**, predsednik kulturnega doma v Gorici, ki je zadovoljen, da bodo v Doberdobu poleg spomenikov za padle Italijane, Madžare, Poljake, Hrvate ... svojega dobili tudi Slovenci.

Spomin na slovenske vojake

»Spomenik ima predvsem veliko sporočilno vrednost,« pravi slovenski slikar in arhitekt Jože Cej, ki ga je oblikoval. Z njim se tudi Slovenci spomnimo na več kot 36.000 rojakov, ki so padli v prvi svetovni vojni. Takrat je Avstro-Ogrska, ki je bila država z 52 milijoni prebivalcev, mobilizirala sedem milijonov vojakov, od tega na širšem slovenskem prostoru, torej prek meja današnje države, od 160.000 do 180.000 predvsem mladih fantov in mož.

V veliki vojni je na vseh straneh padlo od 10 do 11 milijonov vojakov. »Več kot 12.000 Slovencev je padlo v Galiciji, na območju od Krakova do Bukovine, kjer je bil del vzhodne oziroma ruske fronte,« pravi zgodovinar mag. **Marko Štepec** iz Muzeja novejšje zgodovine Slovenije. Drugo grozljivo bojišče pa je bilo na nam veliko bližji soški fronti, ki je potekala od Rombona do Tržaškega zaliva. Tam je predvsem med majem 1915 in marcem 1916 padlo več kot 200.000 morda celo okoli 300.000 vojakov, med njimi od 2000 do 3000 Slovencev.

Ti slovenski vojaki do zdaj niso imeli spomenika, tudi zato, ker je bila prvi svetovna vojna v zavesti Slovencev odrinjena na rob vse tja do 80. let. »Prva svetovna vojna je bila iz različnih razlogov pozabljena, tudi zaradi predsodkov, da je bila Avstro-Ogrska ječa narodov. Poleg tega je bil na prvem mestu spomin na drugo svetovno vojno in NOB pa tudi številni udeleženci velike vojne so jo želeli čim prej pozabiti,« pravi Marko Štepec. Druge države pa so ne le postavljale spomenike, tudi v Doberdolu, ampak ustanovljale muzeje in oblikovale zbirke, s katerimi se spominjajo dogajanja med letoma 1914 in 1918.

(več na: <https://www.slovenskenovice.si/novice/slovenija/doberdob-v-spomin-opomin>)

- **lahko si ogledaš še oddajo Primorski kraji in ljudje** (povezava: <https://4d.rtvsllo.si/arhiv/primorski-kraji-in-ljudje/174437660>)
- **preberi še podatke o romanu Doberdob:**
Leta 1930 Cankarjeva založba napove izid vojnega romana „Doberdob“ pisatelja Prežihovega Voranca. Roman bo popisal tragične zgodbe vojakov, ki so se borili na Doberdolski planoti, na kateri je po mnenju zgodovinarjev izkrevale največ slovenskih vojakov, ki so se borili v prvi svetovni vojni in na kateri se je bojeval tudi takrat dvaindvajsetletni pisatelj s pravim imenom Lovro Kuhar.

Roman dejansko izide šele leta 1940, pisatelj pa roman v desetih letih od napovedi izida napiše kar trikrat, saj rokopis nekajkrat izgine v nenavadnih okoliščin. Obdobje pisanja romana namreč sovpada z aktivnim političnim življenjem Prežihovega Voranca. Bil je eden prvih komunistov na Slovenskem, leta 1937 pa postane celo organizacijski sekretar ter s tem drugi človek jugoslovanske komunistične partije. Bil je agent kominterne, popotnik, ki je govoril 5 jezikov ter bil v stikih z nekaterimi najvidnejšimi politiki tistega časa. Hkrati je ves čas ohranjal osebno skromnost in vero v malega človeka ter

vrednote, ki sčasoma niso bile več v duhu vse trše partijske ideologije. Roman *Doberdob* je nastajal v obdobju, ki ga je Voranc zaradi aktivnega političnega življenja, večinoma preživel v ilegali in velja za edini slovenski avtobiografski roman na temo prve svetovne vojne.

(<https://belafilm.si/seznam-filmi/2015-doberdob-roman-upornika-2/>)

O knjigi

Roman *Doberdob* (1940) je kronikalna vojna pripoved, spomin na boj za preživetje v vihri 1. svetovne vojne. Štirje deli romana sestavljajo mozaik ključnih dogodkov, ki določijo usodo vpoklicanih vojakov. V prvih dveh delih, naslovljenih »*Črna vojska*« in »*Doberdob*«, je dogajanje prežeto z avtobiografskimi elementi, saj Prežih preko junaka Amuna Mohorja opisuje lastno vojno izkušnjo: vstop v avstro-ogrsko vojsko, spopade na ognjeni črti avstrijsko-italijanske fronte in prebeg na italijansko stran. V drugih dveh delih roman slika prizore naraščajočega nezadovoljstva bolnih in lačnih pripadnikov 17. pehotnega polka v zalednem taborišču »*Lebring*«, kar privede do krvavega zatrtja upora slovenskih vojakov v »*Judenburgu*«. V romanu *Doberdob* Prežih preko posameznih človeških usod izrisuje kompleksno sliko kolektivne izkušnje vojne, v kateri ni zmagovalcev.

(<https://beletrina.si/knjiga/doberdob>)

Dejavnosti ob branju, berilo, str. 28

- **oglej si ilustracije in preberi razlago neznanih besed ob besedilu**
- **preberi odlomek**
- **prepiši vprašanja v zvezek in nanja odgovori**
  1. Opiši kaverno.
  2. Koliko vojakov so strpali vanjo in kako so le-ti iskali svoj prostor/kakšno vzdušje je vladalo med vojaki?
  3. Zakaj so bili zgornji pogradi slabo zasedeni?
  4. Kaj se je dogajalo zunaj?
  5. Kdo sta glavni književni osebi tega odlomka? O čem razmišljata, preden se začneta pogovarjati?
  6. Opiši obe književni osebi – upoštevaj dogajanje, njun pogovor, ravnanje, pisateljeve opise in komentarje.
  7. Kaj ju je zbližalo?
  8. O čem je Ručgaj pripovedoval bojnemu tovarišu?
  9. Katere občutke je izpovedal s svojo zgodbo?
  10. O čem si razmišljal/a, ko si bral/a pripoved o Šapanu?
  11. Kaj je zjutraj zvalilo vojake iz zaklonišča?
  12. Ručgaj je šel po vodo, a se ni vrnil. Kaj pove to dejstvo o vojni?
  13. Kako torej opiše pisatelj njegovo smrt?

14. Ali Meglič in Palir enako doživljata Ručgajevo smrt? Po čem v besedilu tako sklepaš? Zakaj je tako?
15. Roman Doberdob sodi med realistične pripovedi. Zakaj?
16. Kaj je tema tega romana?

Dejavnosti po branju

- **ponovi značilnosti romana (berilo, str. 33) in jih zapiši v zvezek**
- **v obliki miselnega vzorca predstavi življenje in delo Prežihovega Voranca (pomagaj si z berilom, s PPT o Prežihovem Vorancu ali z drugimi viri) – poudari tudi povezavo med romanom in avtorjevim življenjem**